

the Hollings Center
for international dialogue

Diyalog Raporu
ABD-Türkiye İlişkilerinde Algıların Rolü
Kasım 2013

ABD-Türkiye ilişkilerinde, hem liderler hem kamuoyu düzeyinde karşılıklı algılar önemli rol oynamaktadır. Devletlerarası ilişkilerin sağlamlığına rağmen Türkiye kamuoyu ABD'nin Türkiye ve Orta Doğu'daki varlığına her zaman şüphe ile yaklaşmıştır. Diğer yandan, ABD kamuoyunun Türkiye ile ilgili bilgisi ya oldukça kısıtlıdır, ya da önemli nüanslardan yoksundur. Türkiye ile ABD toplumlari arasında karşılıklı anlayışı engelleyen bilgi ve iletişim eksikliği, iki ülke son yıllarda birçok alanda stratejik ittifaklar kurmasına rağmen devam etmektedir. Birçok alanda "model ortak" olmaya çalışan iki devletin politika yapım süreçleri, kamuoyları tarafından bir nebze de olsa etkilenmektedir. Kamuoyunu şekillendiren algılar ise kemikleşmiştir ve değiştirilmeleri çok zordur. Hollings Center, düzenlediği diyalog konferansı vasıtasıyla ABD-Türkiye ilişkilerinde son yıllarda gerginliklere yol açan iç ve dış politika konularını tartışarak, bu konulara yaklaşımda algıların ve ön kabullerin nasıl bir rol oynadığını ortaya koymayı hedefledi.

Diyalog katılımcıları şu sorulara yanıt aradılar: ABD-Türkiye ilişkilerinde algılar neden bu kadar ağırlığa sahip? Her iki ülkenin dış politika hedefleri nelerdir? Yakın geçmişte dış politikada alınan kararlar ikili ilişkileri nasıl etkiledi? Toplumsal algılar dış politikayı şekillendirebilir mi yoksa dış politika mı kamuoyunu şekillendirmede rol oynar? Karşılıklı algılar Arap Baharı ve Suriye krizinden bu yana değişti mi? İlişkileri şekillendirmede toplumsal tabandan gelen hareketlerin rolü nedir? Yeni nesil, liderlik pozisyonlarına yükselirken Türkiye-ABD ilişkilerinin geleceği nasıl görünüyor?

**"ABD-Türkiye ilişkisi,
 tarafların zor memnun
 olduğu ama sonuçta güzel
 şeyler vaat eden bir ilişki
 olarak tanımlanabilir."**

- ABD'li katılımcı

Bu konuları ele almak üzere Hollings Center "ABD-Türkiye İlişkilerinde Algıların Rolü" başlıklı bir toplantı düzenledi. 13-16 Kasım, 2013 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleşen toplantıda akademisyenler, gazeteciler, sivil toplum mensupları ve siyaset yapımcılar, bu kendine has ve önemli ilişkinin yakın geçmişini ve geleceğini tartıştı.

Diyalog sonunda katılımcılar şu çıkarımlara vardı:

- Yakın zamanda zorluklarla karşılaşmış olmasına rağmen Türkiye-ABD ilişkileri hala nispeten sağlam ve işbirliği fırsatlarıyla dolu. Liderler ve kamuoyları düzeyindeki olumsuz algılar ve yanlış anlaşmalar ilişkiye zarar verse de düzeltilemez değiller.

- ABD-Türkiye ilişkisi son on yılda kayda değer şekilde değişti. Soğuk Savaş dönemindeki askeri / güvenlik işbirliğinin yerini, ekonomik kalkınma ve bölgesel güvenlik alanlarında ortaklık aldı. Bunun sonucunda ilişkinin, hükümetlerin içinde ve dışında yeni paydaşları ortaya çıktı.
- İlişkide art arda yaşanan krizlerin yorgunluğu, her iki ülkenin de birbirlerine karşı net olarak tanımlanmış bir politika geliştirmemiş olmasından kaynaklanıyor. Önümüzdeki dönemde ilişkinin sağlıklı yaşanabilmesi, iki tarafın birbirleriyle sadece kriz zamanlarında değil, diğer zamanlarda da ilgilenmelerini gerektiriyor.
- Her iki kamuoyu, diğer tarafı homojen, tek parçalı bir yapı olarak gördüğü için, değerlendirmelerini indirgemeci kategorizasyonlarla yapıyor. Her iki toplumun dinamik, çoğulcu yapılarını ve her iki ülkede yer alan farklı görüşleri diğer tarafa gösterebilmek için çaba harcanması gerekiyor. Zira birçok Türkiye ve birçok Amerika var.
- Dış politika alanında karar vericilerin algıları, iletişim hatalarından ve iki tarafın birbirine gönderdiği karışık mesajlardan mustarip. Türkiye ile ABD arasında son zamanlarda yaşanan anlaşmazlıkların başlıca müsebbibi de bu iletişim sorunları. Ancak bunlar düzeltilemeyecek sorunlar değil.
- Gelecekte bu güçlü ilişkinin devam etmesi için, inisiyatif alınarak çalışmalar yapılması ve yeni nesillere ilişkinin öneminin anlatılması gerekiyor. Zira ABD-Türkiye ilişkilerinin köklü geçmişi, gelecekte de organik olarak devam edebileceği anlamına gelmiyor.

“O Kadar da Kötü Değil”: ABD-Türkiye İlişkilerinin Durumu

1939 tarihli bir posta pulu, ABD'nin 150. Kuruluş yılını Cumhurbaşkanı İnönü ve Başkan Roosevelt temasıyla kutluyor.

Kaynak: [Wikimedia Commons](#)

acilen aşılması gereken bir soruna işaret ediyor: birbirlerine dair kapsamlı ve uzun vadeli bir siyaset geliştirmek yerine krizden krize yaşamak, her iki ülke liderlerinin önceliklerini ve eylemlerini sürekli olarak yeniden tanımlamalarını gerektiriyor.

Yalnızca askeri gereklilik üzerine bina edildiği dönemlerde bu tarz bir ilişkiyi sürdürmek kolaydı. Ancak Soğuk Savaşın bitiminden bu yana ilişkinin doğası değişti: ikili ilişkiler kaçınılmaz olarak daha karmaşık bir hal alırken, bir katılımcının adlandırılmasıyla “yo-yo” gibi bir aşağı bir yukarı grafik çizdi. Diyalog katılımcıları, 2002’den bu yana ABD-Türkiye ilişkilerinin askeri boyutunun önem kaybettiği hususunda hemfikir oldular. Bunun birçok sebebi var. Öncelikle Türkiye, iç politikayı askeri vesayetten kurtarabilmek için önemli demokratikleşme adımları attı. Keza ABD, Türkiye’ye komşu bölgelerde askeri varlığını

Temelleri 60 küsur yıl öncesine dayanan askeri – güvenlik işbirliği ilişkisinin başarısına rağmen bir katılımcının ifade ettiği gibi, ABD-Türkiye ilişkilerinde hiçbir zaman bir “Altın Çağ” yaşanmadığının altını çizmek gerekir. İlişkide her zaman anlaşmazlıklar, niyet sorgulamaları, yanlış varsayımlar, iyi ve kötü günler olmuştur. İlginç bir şekilde, geçmişte yaşanan bu dalgalanmalar, iki ülke arasında günümüzde yaşanan sorunlarla benzerlik teşkil etmektedir. Örneğin 1957 yılında ABD Dışişleri Bakanı Allen Foster Dulles, Türkiye’nin Suriye politikasını açıkça eleştirmektedir. 1979-80 yıllarında yaşanan İran rehin krizi esnasında Türkiye İran’a uygulanan ambargoya katılmayı reddetmiştir. Bu tekrarlanan anlaşmazlıklar, ilişkide

sürdürürken, Türkiye topraklarındaki ABD güçlerinin sayısı Soğuk Savaş bitiminden bu yana azaldı. İkinci olarak, Türkiye 2001 ekonomik krizinden yeni bir siyasi liderlik öncülüğünde çıkıp Avrupa Birliği (AB) ile katılım müzakerelerine başladıktan sonra, siyasi ve ekonomik öncelikleri önemli ölçüde değişti. İktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi, 2023 yılı itibarıyla Türkiye'yi dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına sokacağını vaat ediyordu. Üçüncü sebep ise, Türkiye'deki tehdit algısının "harici düşmanlar"dan "iç düşmanlar"a dönüşmesi. Bu da ABD ile güvenlik işbirliğinin ön kabullerini ve şartlarını değiştiren bir gelişme oldu. Eskiden ABD'den dış tehditler için yardım isteyen Türkiye, artık uluslararası terörist gruplara karşı daha etkin tedbir alabilmek için ABD ile istihbarat işbirliği yapıyor.

Askeri-güvenlik işbirliğinin öneminin azalması ile birlikte ABD-Türkiye ilişkisindeki temas noktaları da değişti. Bu yeni temas noktaları, eskiden ilişkinin kaderini belirleyen askeri irtibatların yerini almaya çalışırken bu değişimin sancıları da halen yaşanıyor. Türkiye'de kurumlar içi ve kurumlar arası iletişim, dünyada yaşanan gerçeklik, özellikle de 2011'de başlayan Arap Baharı karşısında yetersiz kaldı. Bunun sonucunda ABD'li muadilleriyle de iletişimde sıkıntı yaşandı. ABD'de Türkiye adına konuştuğunu öne süren lobi grupları zaman içinde daha iyi organize olurken bir yandan da çeşitlendiler. Hatta bazı gruplar zaman zaman Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile ters düşebilen söylemler ve pozisyonlar geliştirdi. Bu da ABD liderlik kademelerinde Türkiye ile ilgili kafa karışıklığına yol açtı. Bu esnada kamuoyu nezdinde önemli iletişim noktaları yok olmaktaydı. Türkiye kendi yaygın medya araçlarını geliştirdikçe Amerikan medyasına (film, TV, yazılı medya) talep azaldı. Öte yandan Türkiye medyasının ABD'de alıcısı hiç yok. Geleneksel etkileşim araçlarından biri olan öğrenci değişim programları da son dönemde ivme kaybetti. Geçtiğimiz 10 yıl içinde Türkiye'den ABD'ye giden öğrenci sayısı yılda 12.000¹ kişi seviyesinde seyrederken, Türkiye'den Almanya ve Birleşik Krallık'a giden öğrenci sayısında artış olması kayda değer. Keza ABD'den Türkiye'ye okumak için gelen öğrenci sayısı da çok az – IIE'nin Open Doors (Açık Kapılar) araştırmasına göre bu sayı yılda 2.000'den az.² Toplumlar arası ilişkilerin ve öğrenci değişim programlarının azalması, iki toplumu birbirinden daha da uzaklaştırdı.

Hangi Türkiye? Hangi Amerika?

Türkiye ve ABD toplumlarının indirgemeci bir bakış açısıyla diğer tarafı homojen, tek parça bir yapı olarak görmesi, yanlış algılara yol açabiliyor. Bu zihniyet, ABD-Türkiye ilişkisine, "medeniyetler çatışması", sekter Soğuk Savaş felsefeleri ve militarizm gibi artık eskimiş gözlüklerle bakıyor. Bu nedenle de ilişkinin çetrefillliğini ve her iki ülkenin boğuştuğu ciddi makro düzey sorunları görmüyor. Gerçekte her iki ülke de dinamik ve kendi içinde çok farklı ve çeşitli sesler barındıran halklara sahip. Diyalog katılımcılarını "hangi Türkiye, hangi Amerika?" sorusunu sormaya sevk eden de bu çeşitlilik oldu. Bu sorunun yanıtı karşılıklı kamuoyu algılarını da etkileyecektir.

Türkiye'de, ABD'ye ve Amerikan halkına karşı kamuoyu algısı dikkat çekici ölçüde olumsuz. Pew Araştırma Şirketi'nin Global Attitudes (Küresel Tavrılar) Projesi'ne göre 2002-2013 yılları arasında görüşülen Türkiyelilerin çoğunluğu, ABD ve Amerika halkına karşı "oldukça olumsuz" ya da "çok olumsuz" görüşüne sahip. Olumsuz görüşler yıllar içinde fazlaca değişime uğramıyor, %70 civarında seyrediyor. Bunun birkaç olası sebebinden söz etmek mümkün: Irak savaşı, İsrail politikası, uzun süredir devam eden Ermeni soykırım yasası tartışması bu sebeplerden birkaçı. Bu istatistiklere bakarak ABD-Türkiye ilişkilerinin geri döndürülemez şekilde bozulduğu iddia edilebilir. Ancak bir katılımcının da

¹ <http://www.iie.org/Services/Project-Atlas/United-States/International-Students-In-US>

² <http://www.iie.org/Research-and-Publications/Open-Doors/Data/US-Study-Abroad/All-Destinations/2010-12>

belirttiği gibi, bu sonuçların diğer ülkelerdeki Amerika karşıtlığı ile karşılaştırmasını yaparak anlamak da çok önemli. Türkiyeliler, İran gibi komşuları olan bir ülke için dahi olumsuz görüşlere sahip olabiliyorlar. “Türkler sadece Amerikalılara değil, ailesinden olmadıkça hiç kimseye güvenmez”. Bu bağlamda bakıldığında rakamlar daha önemsiz görünüyor. Amerikan karşıtlığı da gerçeklikle bağlantısı zayıf olan ve söylemde kalan bir olgu haline geliyor.

Amerikalıların Türkiye’ye bakışı da aynı ölçüde indirgemeci. Katılımcılar, Türkiye’nin tamamen “İslami Dünya” kapsamında değerlendirildiğini, Batı ile olan tarihi bağlarının ve seküler temelinin tamamen unutulduğunu belirtti. Türkiye, Amerikan halkına hep bu açıdan anlatılıyor ve kötü bir imaj sunuluyor. Gezi Parkı eylemleri gibi olaylar, yanlış bir şekilde Arap Baharı ile ilişkilendiriliyor. Amerikan kamuoyunda dehşet uyandıran çağrışimleri olan Arap Baharı ile Türkiye’deki olayları birbirine bağlamak, Türkiye’nin realitelerini de gözden kaçırarak bir benzetme. Türkiye, AB üyesi olmaya aday, seküler bir ülke. Ancak bu kategorizasyon da Türkiye’de yaşanan ifade ve basın özgürlüğü gibi önemli sorunların üstünün kapatılmasına neden oluyor.

Aslında ne Türkiye ne de ABD tek parça yapılar değil. Her iki ülke de dış politikalarını farklı görüşler üzerine inşa ediyor ve çok çeşitli kanallardan yürütüyor. ABD’de dış politika yapımcılar sadece Beyaz Saray ve Dışişleri Bakanlığı değil. Kongre üyeleri ve parti grupları kendi dış politika pozisyonlarını geliştiriyor. Vatandaşlar da birey olarak veya tüzel kişiler, sivil toplum kuruluşları ve lobi grupları vasıtasıyla siyaset yapım süreçlerinin içindeler. Benzer şekilde ABD’de çok sayıda Türkiyeli aktör var ve bunlar hükümetin ve AKP’nin resmi temsilcileri ile sınırlı değil. CHP gibi muhalefet partileri veya Gülen hareketi gibi sivil toplum mensuplarının da ABD’de ofisleri var. Gülen hareketi ABD’de çeşitli eyaletlerde yüzlerce sözleşmeli okul açılmasına, üniversitelerde Türkiye Çalışmaları programları kurulmasına önyak oluyor ve düşünce kuruluşlarını fonluyor. Her iki ülkenin dış politikadaki duruşlarını belirleyen aktörlerin ve bakış açılarının farklılığı ve çeşitliliği bu ülkeler için güç işareti. Ancak bazen bu gruplar yanlış anlamalara ve kafa karışıklığına sebep olarak resmi düzeyde ikili ilişkiyi zora sokuyor.

Liderlerde ve kamuoylarında oluşan yanlış algılara rağmen ikili ilişkiler görece güçlü kalmayı başarmış. Bir katılımcının sözünü ettiği bir araştırmada, Türkiye için en önemli ekonomi ve güvenlik ortağının kim olduğu sorusuna verilen yanıtlarda ABD ilk sıralarda yer almış. Kamuoylarındaki olumsuz algılara rağmen devlet düzeyinde ilişkilerin gücünden bir şey yitirmemesi, katılımcıları şu soruyu sormaya yöneltti: kamuoyu, resmi politika yapım süreçlerine etki edebilir mi? Yanıtlar çeşitliydi. Çok büyük meselelerde, örneğin 2003 Irak tezkeresi ya da ABD’nin Suriye’ye yapması olası askeri saldırı gibi, kamuoyu siyaset üzerinde etkili. Ancak hayat-memat meselesi olmayan durumlarda kamuoyu önemini yitiriyor. Bir katılımcının belirttiği gibi, “Türkiye toplumu son derece Amerika karşıtı olmasına rağmen bu ABD ile işbirliğinin reddedilmesi anlamına gelmiyor.” ABD-Türkiye işbirliği halen çok önemli ve birçok alanda fırsatlar sunuyor.

ABD Dışişleri Bakanı John Kerry ile Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu 2013 yılındaki bir basın toplantısında.

Kaynak: Wikimedia Commons, ABD Dışişleri Bakanlığı

Toplu Cehalet ve İletişimsizlikle Mücadele

Kamuoyu algısının ötesinde, ilişkinin güçlü kalabilmesi için iki ülke liderlerine ve kanaat önderlerine önemli roller düşüyor. Bir katılımcının söylediği gibi, “ABD-Türkiye ilişkisinde tarafların birbirini memnun etmesi çok zor ama bu ilişki güzel şeyler de vaat ediyor.” Üslup, her iki taraf için de çok önemli. Her iki ülkede de diğer tarafın tarihine ve kültürüne karşı bir bilgisizlik ve ilgisizlik söz konusu. Kişisel ve kurumsal ilişkilerin zayıf olmasıyla birleşince bu cehalet liderler nezdinde yanlış algılara yol açıyor, dolayısıyla da kamuoylarındaki olumsuz algıları güçlendiriyor.

ABD, Arap Baharı eylemleri ve sonuçları ile ilgili kafa karıştırıcı tutumlar takındı. 2011 yılı boyunca Obama yönetimi Türkiye’yi örnek bir Müslüman demokrasi olarak öne çıkartıyordu ve bölgesel vizyonunu, ‘başarılı bir İslami demokrasi modeli olarak Türkiye’ üzerinden kuruyordu. Ancak bir katılımcının da işaret ettiği üzere, ABD’nin Türkiye’ye dair spesifik bir siyaseti de yoktu. Bu siyasetizlik, Obama yönetiminin Türkiye ile ilgili geçmiş beyanlarından geri adım atmasına ve Türkiye’deki dış politika yapıcılarının, ABD’nin niyetlerine dair yanlış fikirlere kapılmasına sebep oldu.

Bu durumun birkaç örneği yakın zamanda yaşandı. ABD’nin Orta Doğu’daki varlığı, 2009’da Başkan Obama göreve geldiğinden beri bir tutarsızlık içerisinde. İlk zamanlarda bölgede ABD varlığının daha yoğun hissedileceği sinyalleri verilirken (Obama’nın 2009’da Kahire’de yaptığı konuşma, Senatör George Mitchell’in özel temsilci olarak bölgeye atanması), daha sonra 2011’de Irak’tan savaş güçlerinin çekilmesi ve “Asya’ya yönelim” tartışmaları ile ABD bölgeden çıkmaya başladı. ABD kamuoyu, yönetimin bu tavrını bölgedeki önceliklerin yeniden dengelenmesi ve 11 Eylül öncesine dönüş olarak değerlendirirken, Orta Doğu kamuoyu bu duruma ilişkin kesilmesi olarak baktı. ABD’nin 2011 yılında bölgedeki isyanlarda arabuluculuk yapması için yerel ortaklara güvenmesi ve Libya çatışmasında Avrupa’nın ön almasına izin vermesi, ilişkinin kesiliyor olduğu algısını güçlendirdi. Dışişleri Bakanı Kerry’nin bölge ile bizzat çok yoğun ilgilenmesi bile ABD’nin artık bölgeden çıkıyor olduğu imajını yıkamadı.

Diyalog katılımcıları iki ülkenin dış politika yaklaşımlarını tartışıyor.

Fotoğraf: Jonathan Lewis

ABD Suriye iç savaşı karşısında da diğer alanlarda olduğu gibi sınırlı müdahale tavrını devam ettirdi. Katılımcılar, bu esnada ABD’den giden birtakım mesajların Türkiye’nin tutumunu etkilemiş olabileceğine dikkat çekti. 2011 yılı boyunca ve 2012’nin ilk aylarında ABD resmi ağızlarından Esad’a koltuğunu bırakması çağrısı yaptı ve Esad rejiminin sonunun çok yakın olduğunu defalarca kamusal alanda ifade etti. Ancak daha sonra, çatışmanın durması ve arabuluculuk yapılması görevlerini ifa etmeleri için Arap Ligi ve Türkiye gibi bölgesel aktörlere yöneldi. Bazı katılımcılara göre bu durum Türkiye’de, Esad’ı alaşağı etmek üzere yapılacak bir bölgesel girişimin ABD ve uluslararası toplum tarafından destekleneceği algısı yarattı. Dolayısıyla 2012 yılının başında Türkiye, Suriye Ulusal Konseyi’ne desteğini resmen ilan etti, ancak bu grup ABD’nin uzak durduğu bir muhalefet odağı olduğu için Türkiye’nin pozisyonu ABD tarafından desteklenmedi. ABD’nin Suriye’ye müdahale

konusunda sürekli değişen tavrı ve çelişkili sözleri, bu ülkenin kaderini belirlemede rol oynamak isteyen ama elini taşın altına koymak istemeyen bir aktör görüntüsü çizdi ve Türkiye tarafından hoşnutsuzlukla karşılandı. Öte yandan Türkiye, çatışmanın çözümünde arabulucu olmak yerine kendini çatışmanın bir tarafı olarak konumlandırdı ve savunulması güç bir duruma düştü. Bu dış politika karmaşası devam ederken, Suriyeli mülteciler Türkiye'ye gelmeye devam etti. Katılımcılar, Türkiye'nin mültecilere ev sahipliği yapmada şu ana kadar başarılı olduğu, ancak ufukta çözüm görünmeyen bu krizin uzun vadede Türkiye'ye ağır bir yük bindireceği konusunda hemfikir oldular. Bir katılımcı, "ABD kendisi uygulamaya hazır olmadığı politikaları başka bir ülkeye dayatamaz. Keza Türkiye de kendisi yapamayacağı şeyleri diğer ülkeden isteyemez" dedi. Her iki tarafta da niyet, kabiliyet ve uygulama gücü ile ilgili yanlış anlaşma ve yanlış algılar, çatışmanın çözümden uzaklaşıp iyice çıkmaza girmesine neden oldu.

Türkiye de bazı konularda tutarsız mesajlar gönderme konusunda ABD'den aşığı kalmadı. Türkiye'nin kısa vadeli hedefler peşinde koşarken büyük resmi görmediği eleştirisi yapıldı. Örnek olarak Türkiye'nin yakın zamanda verilen bir kararla Çin'den füze savunma sistemi satın alacak olması gösterildi. Bu sistem halihazırdaki NATO sistemine entegre edilemeyecek olsa da daha ucuz olduğu ve Çinliler kullandıkları teknolojiyi de transfer etmeyi kabul ettikleri için Türkiye'nin bu kararı verdiği anlatıldı. Bu anlaşmazlığın sebeplerinden biri Türkiye'de bu tip alımları düzenleyen yönetmeliğin ABD tarafından anlaşıl maması, bir diğeri de bu konuda Türkiye hükümeti tarafından koordineli bir cevap verilememesi. Farklı bakanlıklar farklı politikalar üretiyor ve aralarındaki iletişim bazen eksik kalabiliyor, bu da ABD'ye karmaşık mesajlar gitmesine yol açıyor. Bu olayda, bazı hükümet mensupları Dışışleri'ne danışmadan harekete geçtikleri için ABD-Türkiye ilişkilerinin yara aldığı kanaati oluştu.

Hükümetin son yıllardaki bazı icraatları Türkiye'nin uzun vadeli dış politika hedeflerinin ne olduğu konusunda şüphe uyandırdı: Türkiye bölgenin lideri mi olmak istiyor, yoksa fırsatçı mı davranıyor? Bir katılımcı, Türkiye dış politikasının "sıfır sorun"dan "sıfır dost"a gerilediği yorumunu yaptı. Diğer katılımcılar, hükümetin İran'a uygulanan yaptırımların etrafından dolaşma tavrını eleştirdi. Amerikalı katılımcılar, 2010'da yaşanan Mavi Marmara saldırısından sonra Türkiye'nin İsrail'e karşı takındığı öfkeli tutumun, İsrail ile ilişkilerine geri dönülmez hasar vermekle kalmayıp ABD ile ilişkileri de zora soktuğunu ifade etti. Mısır krizinde de Başbakan Erdoğan'ın darbeyi lanetleyen ve Müslüman Kardeşler taraftarlarının baskı altına alınmasını eleştiren ifadeleri, Mısır-Türkiye ilişkilerini olumsuz yönde etkiledi. Verili durumu kabul ederek geçici hükümet ile ilişki kurmak yerine büyükelçilerin geri çağırılması ya da ülkeden kovulması, sonrasında yaşanan provokatif diplomatik gelişmeler, ilişkilerin düzelmesini engelliyor ve ABD-Türkiye ilişkilerine de olumsuz yansıyor.

Sözü edilen bu engellere rağmen ABD-Türkiye ilişkileri hala sağlam temeller üzerinde ve önemini yitirmiş değil. Bir katılımcının belirttiği gibi, "ABD ve Türkiye büyük meseleler üzerinde anlaşıyor ama yaklaşımları farklı." Yaklaşım farklılıklarını daha iyi anlamak ve iletişimsizlikten kaynaklanan yanlış anlaşılmaları ve olumsuz algıları azaltmak için iki ülkenin (askeri kurumlar haricindeki) kurumlar arası iletişimi güçlendirmeye ihtiyacı var. An itibarıyla liderler arasındaki kişisel bağlantılar iki ülke ilişkilerini daha da kırılğan ve "yo-yo" etkisine açık hale getiriyor. Kurumsal ilişkileri güçlendirmenin bir yolu da, Türkiye'nin ekonomik öncelikleri üzerinde işbirliği yapmak. Bazı katılımcılar, görüşmeleri devam eden Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'nda Türkiye'ye de bir rol vermenin ABD-Türkiye ilişkilerini güçlendirebileceğini öne sürdü.

ABD-Türkiye İlişkilerini Yeni Nesile Aktarmak

Konferans sonunda katılımcılar, iki ülkenin yeni nesil liderlerinin kendi aralarında ilişkiyi nasıl devam ettirebileceklerini tartıştılar. Her iki ülkenin liderlerinin siyasi iradesi ve aktif desteği olmaz ise, ikili ilişkiler sadece geçmişe dayanarak gelişmeyecektir. İlişkilerin potansiyeli, olumsuz faktörler tarafından olumsuz etkilenmektedir.

ABD’de, Milenyum jenerasyonunun ayırt edici özelliği olarak kısa dikkat süreleri gösteriliyor. Bir katılımcı, bu kuşağın mensuplarının çok küçük bir bölümünün, Arap dünyasındaki siyasi eylemlilikleri ya da Gezi Parkı protestolarını takip ettiğini öne sürdü. Olayları takip eden azınlığın da dikkati çabucak kendi hayatlarını daha doğrudan etkileyen meselelere döndü. Genç nüfusta yüksek işsizlik oranları ve ekonomik hareketliliği olumsuz yönde etkileyen eğitim kredisi borçları, bu kuşağın dikkatinin içe dönmesine, kendilerini doğrudan etkileyen lokal sorunlarla uğraşmayı tercih etmesine yol açıyor.

Keza Türkiye’deki yeni kuşak da içe dönüyor ama farklı sebeplerle. Amerikalı muadillerinden farklı olarak Türkiye’de bu nesil benzeri görülmemiş bir ekonomik büyüme dönemine denk geldi. Bunun sonucunda bir üst kuşağın yaşadığı varoluş sorunlarını ve dış tehditleri bu kuşak görmedi. İçe dönüş ise Türkiye toplumunun kendine has sorunlarına odaklanmalarından kaynaklanıyor. Bunun sonucunda, hükümet karşıtı protestolar (Gezi Parkı protestosu gibi), Kürt meselesine dair gelişmeler ve Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin geleceğine dair kamusal tartışmalar, bu kuşağın önceliklerini belirleyen konular haline geldi. Ancak Türkiye’deki yeni neslin de Amerika’daki yaşlıları gibi ekonomik hakkaniyete ve gelir dağılımına dair şikayet ve talepleri var.

Bu kuşağın da ülke sınırlarını aşan kolektif, ortak sorunları mevcut. Bir katılımcının altını çizdiği üzere, devletin vatandaşlarıyla olan sosyal kontratının çözülmeye başladığına dair alametler ortaya çıktı. “Refah devleti düşüşte. Borçlar da riskler de yüksek. Önünde çevre sorunları ve gelir sorunları duran bu dördüncü kuşak orta sınıftan, kendinden bir önceki kuşakla kıyaslandığında, önünde müreffeh bir gelecek yok.” Bu durum, ABD’de de Türkiye’de de rahatsızlık ve öfke doğuruyor. Yine de bu nesil hala toplumsal meselelere ilgisiz. Bir katılımcının söz ettiği bir araştırmaya göre, Türkiye gençliğinin sadece %10’u kendisini siyaseten faal olarak tanımlıyor. Genç Amerikalılar da eşit derecede ilgisiz. Harvard Kamuoyu Projesi’nin yakın zamandaki bulgularına göre, 18-29 yaş arası Amerikalılar’ın sadece %25’i kendilerini politik açıdan aktif olarak tanımlıyor.³ İki toplumda da apolitikliğin bu düzeyde olması gösteriyor ki, kullanabilecekleri tüm sosyal medya araçlarına rağmen genç Türkiyeliler ve Amerikalılar aslında iletişim kurmuyorlar. Benzer öfkeleri paylaşıyorlar, ancak bunu herhangi bir karşılıklı ortaklığa dönüştürmüyorlar.

İlgisizlik, sosyal bağlantıların olmayışı ve iç meselelere odaklanma gibi engeller karşısında ABD-Türkiye ilişkileri yeni nesilde nasıl devam edecek? Katılımcılar, ikili ilişkilerin bugünkü açmazlarına çare olacak ve uzun vadede ilişkinin yaşamasını sağlayacak birtakım öneriler geliştirdi:

- **Ekonomik İşbirliği Fırsatlarının Keşfedilmesi:** ABD, özellikle ekonomi alanında, Türkiye ile ilişkisini uzun vadede güçlendirebilecek yumuşak güç araçlarına sahip. TTIP müzakerelerinde Türkiye’nin de bulunması için bastırmak, ABD-Türkiye arasında olası bir serbest ticaret anlaşması, gelecek nesillere de fayda sağlayacak yeni bir ekonomik paradigmanın temellerini atabilir. Dahası, Türkiye, AB ile yaptığı müzakereler sayesinde ticaret anlaşmaları konusunda

³ <http://harvardpolitics.com/hprgument-posts/angry-yet-apatetic-young-american-voter/>

deneyim birikimine sahip. Ticarete ivme kazandırılması için müzakere etmek suretiyle ABD ve Türkiye ekonomik ilişkilerini güçlendirebilir ve ortak sorunlar konusunda farkındalık oluşturabilir.

- **Diğer Yumuşak Güç Örneklerinin Model Alınması:** ABD'deki Türkiye lobileri son yıllarda daha koordineli ve başarılı çalışmaya başladı. Bu sayede, Washington, D.C. dışında Türkiye'yi tanıtmak için gerekli olan altyapı oluşmuş durumda. Katılımcılar, ilişkilerin iyileştirilmesi için, geçmişteki askeri-güvenlik bağlamından çıkıp, sivil toplumun önyak olduğu bir strateji oluşturulması gerektiğinde hemfikir oldu. Böyle bir strateji, şu anda eksik olan kurumlar arası bağlantıların geliştirilmesi açısından da faydalı olacaktır.
- **Küçük Şeyleri Unutmamak:** Bir katılımcının işaret ettiği gibi, bu çağda uluslararası ilişkilere "perakende satış" gibi bakılmalı. Kibarlık ve adab-ı muaşeret küçük şeyler gibi görünse de aslında çok önemli. Türkiyeli bir katılımcı, ABD konsoloslukunda yakın zamanda yaşadığı vize başvurusu deneyimini aktardı; sürecin ne kadar kolay olduğunu ve personelin kendisine ne kadar nazik davrandığını anlattı. Birçok Türkiyeli'nin bir Amerikalı ile ilk direkt etkileşiminin bu olduğu düşünülürse, vize prosedürünün kolaylığı ve genel olarak hoş bir deneyim yaşamış olmak çok önemli. Bu gibi basit idari işlemlerde sağlanan kolaylık ve personel eğitimi, olumsuz kanıları ve algıları yıkmak konusunda önemli rol oynayabilir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi "üslup çok önemlidir."
- **Türkiye'de İngilizce Dil Eğitimine Önem Verilmesi:** İlişkideki zorluklardan biri de, İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirler dışında İngilizce bilen nüfusun azlığı. Bu iletişim engeli iki taraf arasındaki yanlış algıları ve anlaşılmaları daha da içinden çıkılmaz hale getirebilir. Daha da önemlisi, iş dünyasının uluslararası dili olan İngilizce'nin yaygın konuşulmuyor olması, Türkiye'yi dünya çapında bir ekonomik güç haline getirmeyi hedefleyen hükümetin planlarını da bozabilir. Türkiye'de İngilizce öğretimine ivme kazandırılmalı, ABD de bu çabasında Türkiye'ye destek olan ortağı olmalıdır.
- **ABD'deki Eğitim Programlarının Desteklenmesi:** Amerikan üniversitelerinde ve yüksek eğitim kurumlarında, Türkiye konusunda genç neslin farkındalığını yükseltecek akademik programlar oluşturulmalı. Bu bağlamda Türk dili programları, Türkiye çalışmalarını destekleyici enstitüler ve Türkiye'de öğrenim görülmesine fırsat veren programlar düşünülebilir.
- **Kişilerarası Değişim ve İletişim Programlarının Genişletilmesi ve Teşvik Edilmesi:** Fulbright, Humphreys, Genç Türkiye Genç Amerika gibi, Türkiyeli ve Amerikalı öğrenciler ve profesyoneller arası değişimi teşvik eden programlar hâlihazırda mevcut. Birçok katılımcı bu programlarda yaşadıkları olumlu deneyimlerin altını çizirken, bir katılımcı bu tür deneyimlerin insanları "çift kültürlü" yaptığını ve diğer ülkeyi daha iyi anlar hale getirdiğini söyledi. Bu programlara destek artarak sürmeli ve buna benzer programlar geliştirilmeli.

the Hollings Center
for international dialogue

Hollings Center, Amerika Birleşik Devletleri ile nüfuslarının çoğunluğu Müslüman olan Orta Doğu, Kuzey Afrika, Güney Asya, Avrasya ve Avrupa ülkeleri arasında diyalogu güçlendirmek amacıyla kurulmuş, kar amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşudur. Merkez, amacı doğrultusunda, uluslararası meseleleri ele alan ve kanaat önderleri ve konu uzmanlarını bir araya getiren diyalog toplantıları düzenler. Merkezi Washington, D.C.'de olan Hollings Center'in İstanbul'da da bir temsilciliği bulunmaktadır. Kurum tüm ana programlarını, uluslararası toplantılar için ideal bir buluşma merkezi olan İstanbul'da gerçekleştirir.

Hollings Center'in misyonu, tarihçesi ve fon kaynakları hakkında daha detaylı bilgi için:

<http://www.hollingscenter.org/about/mission-and-approach>
info@hollingscenter.org

Bizi Twitter'da da takip edebilirsiniz: [@HollingsCenter](https://twitter.com/HollingsCenter)